

Statusrapport

Avseende länsstyrelsernas arbete och utveckling av de regionala energi- och klimatstrategierna

Dnr 00-11-6906

ER2012:19

Böcker och rapporter utgivna av Statens energimyndighet kan beställas via
www.energimyndigheten.se
Orderfax: 08-505 933 99
e-post: energimyndigheten@cm.se

© Statens energimyndighet

ER [erhålls från publikationsservice]

ISSN 1403-1892

Förord

Den här statusrapporten behandlar det regionala arbetet med energi- och klimatfrågor. Det är en sammanfattning och analys av länsstyrelsens arbete med både planering, genomförande och uppföljning på energi- och klimatområdet.

Länsstyrelserna har sedan år 2008 haft uppdraget att upprätta och utveckla regionala energi- och klimatstrategier. Det är en viktig del i regeringens politik för energiomställning och minskad klimatpåverkan. De lokala och regionala aktörerna spelar en viktig roll i att genomföra utvecklingen till ett energieffektivt och hållbart samhälle och uppgiften att arbeta fram och utveckla ett regionalt strategiskt energi- och klimatarbete är då ett viktigt redskap.

Rapporten är framtagen av Sara Winnfors tillsammans med medarbetare på enheterna Regional och lokal samverkan och Uthållig kommun på Avdelningen för främjande. Energimyndigheten har tagit hjälp av IVL Svenska Miljöinstitutet för bearbetning av underlagsmaterial.

Det är Energimyndighetens förhoppning att rapporten kan komma att utgöra ett underlag både för regeringen och för länsstyrelserna i sitt fortsatta arbete.

Erik Brandsma
Generaldirektör

Sara Winnfors
Handläggare

Innehåll	
Förord.....	3
1 Sammanfattning	7
2 Inledning	9
2.1 Uppdraget	9
2.2 Rapportens upplägg.....	9
3 Förutsättningar för länsstyrelsernas arbete	10
4 Metod och upplägg	12
4.1 Underlag	12
4.2 Bearbetning av information.....	13
5 Redovisning av resultat – hinder och svårigheter samt framgångsfaktorer	16
5.1 Hinder och svårigheter.....	16
5.2 Analys av hinder och svårigheter	19
5.3 Framgångsfaktorer.....	20
5.4 Analys av framgångsfaktorer.....	22
6 Redovisning av resultat – fas och ambitionsnivå	24
6.1 Planering.....	24
6.2 Genomförande	26
6.3 Uppföljning.....	29
6.4 Analys av ambitionsnivå.....	31
7 Redovisning av resultat – samverkan	33
7.1 Samverkan	33
7.2 Analys av samverkan.....	35
8 Slutsatser och åtgärder	36

1 Sammanfattning

Den här rapporten belyser vilka svårigheter, hinder och framgångsfaktorer som länsstyrelserna har i sitt arbete med att genomföra och utveckla de regionala energi- och klimatstrategierna samt analyserar deras ambitionsnivå i det arbetet.

Länsstyrelserna har kommit långt i arbetet med att utveckla och genomföra de regionala energi- och klimatstrategierna. För endast ett fåtal återstår arbete i planeringsfasen av strategierna, alla har kommit igång med ett åtgärdsarbete.

När det gäller hinder och svårigheter är samverkan det mest utmanande området som länsstyrelserna har att arbeta med. Samtidigt beskrivs samverkan som en framgångsfaktor som leder till resultat. Andra hinder som nämns är resursbrist. Dock ser länsstyrelsernas problembilder kring resursbrist olika ut. Det avser i första hand brist på finansiering av verksamhet och projekt inom den egna organisationen, men även resursbrist hos andra organisationer såsom kommuner eller regionförbund. Resursbrist inom den egna organisationen kan också vara personella resurser.

Flera länsstyrelser rapporterar att de har svårt att nå ut till enskilda företag och näringslivet.

Något som framträder tydligt är olikheten mellan länsstyrelserna. Det gäller dels olika förutsättningar för samverkan i länet och dels intresset av energi- och klimatfrågor hos andra aktörer. Jämbördiga och intresserade samverkansaktörer i länet underlättar arbetet. Olikheterna avser även hur länsstyrelserna har arbetat med energi- och klimatfrågorna internt, vilka rutiner som finns och hur de har processat arbetet, både internt och externt. Vidare gäller olikheterna även storleken och befogenheterna hos länsstyrelserna - en mindre länsstyrelse i ett litet län har mindre resurser att omfördela inom organisationen. En del länsstyrelser har också resurser i form av regionala utvecklingsmodel, vilket skapar ett större utrymme att samla regionala utvecklingsfrågor och energi- och klimatfrågor. Dessa olikheter bör observeras i bedömningen av det regionala energi- och klimatarbetet.

Det finns ett samband mellan god framförhållning i planeringsarbetet och hög ambitionsnivå i arbetet att genomföra energi- och klimatstrategin samt uppföljningen av arbetet. Samtidigt träder en bild fram som visar att flera länsstyrelser ligger långt fram i sitt arbete med att genomföra energi- och klimatarbetet utan att ha gjort översiktliga eller detaljerade handlingsplaner för arbetet eller ha arbetat med uppföljning. Det visar att det länsstyrelserna i första hand arbetar med genomförande och med olika projekt för att kunna nå resultat i länet. Det kan vara problematiskt då det kan uppstå en brist på riktning och kraftsamling i det regionala arbetet.

Nästan alla länsstyrelser bedriver ett gediget arbete med projekt och åtgärder för att genomföra energi- och klimatstrategierna. Även planeringen och utvecklandet

av strategier och handlingsplaner ser positivt ut. Men endast ett fåtal redovisar hur de arbetar med uppföljning redan i planeringsskedet och hur de arbetar med åtgärdslistor och/eller handlingsplaner som involverar flera aktörer. Många av de länsstyrelser som brister i planerings- och i uppföljningsfasen visar ändå en stor kunskap och engagemang i genomförandet.

Uppföljning är något som måste omfatta hela strategiarbetet, inte bara enskilda projekt. Länsstyrelserna bör hitta sätt att följa upp sitt strategiska arbete.

I rapporten föreslår Energimyndigheten följande åtgärder:

- Flera länsstyrelser bör bli ännu bättre på att utnyttja sina interna resurser inom energi- och klimatfrågorna. De finns stora möjligheter i att samordna energi- och klimatfrågorna internt och driva dem brett i organisationen. Energimyndigheten kommer därför att föra en ökad dialog med enskilda länsstyrelser om stöd och råd i energi- och klimatarbetet.
- Uppföljning och utvärdering bör bli ett prioriterat område för det regionala energi- och klimatarbete under kommande år. Energimyndigheten kommer att stötta länsstyrelserna i det arbetet genom att anordna kompetensutveckling inom området. Energimyndigheten kommer också att efterfråga resultat och effekter från länsstyrelsernas projekt och verksamheter inom energi och klimat.
- Flera länsstyrelser har svårt att nå ut till enskilda företag och näringslivet. Ett förslag till åtgärd är att länsstyrelserna tar fram gemensamma strategier, handlingsplaner och utbildningar för att bli bättre på att involvera näringslivet i det regionala energi- och klimatarbetet. Det finns flera goda exempel från olika länsstyrelser som de själva bör sprida vidare sinsemellan.
- Energimyndigheten kommer till nästa år att förbereda en närmare granskning av länsstyrelsernas arbete med energi- och klimatstrategierna för att bättre kunna bedöma enskilda länsstyrelserns prestationer.

2 Inledning

2.1 Uppdraget

Statusrapporten om länsstyrelsernas energi- och klimatarbete är ett uppdrag i regleringsbrevet för år 2012 och ska vara regeringen tillhanda den 30 juni 2012.

Uppdraget lyder:

"Myndigheten ska till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 30 juni 2012 redovisa en statusrapport med analys avseende arbetet med utveckling och genomförande av regionala energi- och klimatstrategier.

Myndigheten ska analysera de hinder, svårigheter och framgångsfaktorer som länsstyrelserna identifierat och vid behov föreslå åtgärder.

Statusrapporten ska även ge en överblick av dels i vilken fas av arbetet respektive länsstyrelse befinner sig, dels en bedömning av ambitionsnivån i arbetet.

Myndigheten ska analysera hur och med vilka lokala och regionala aktörer länsstyrelserna har samverkat i utvecklingen respektive genomförandet av strategierna samt uppnådda konkreta resultat för respektive länsstyrelse."

2.2 Rapportens upplägg

I nästa avsnitt finns en genomgång av förutsättningar för länsstyrelsernas arbete. Efter det följer ett metodiskt avsnitt om insamling och analys av materialet. Sedan följer ett antal analysavsnitt där hinder/svårigheter, framgångsfaktorer, ambitionsnivåer i planerings-, genomförande- och uppföljningsfasen samt samverkansarbete beskrivs. Avslutningsvis presenteras slutsatser och förslag till åtgärder.

3 **Förutsättningar för länsstyrelsernas arbete**

Sedan 2008 har länsstyrelserna fått uppdraget att upprätta regionala energi- och klimatstrategier, vilka fyller en viktig funktion för det lokala och regionala arbetet för energieffektivisering och energiomställning. Även tidigare fanns uppdraget att arbeta med energi- och klimatfrågor med i länsstyrelsernas uppdrag men var inte specifikt definierat.

Sedan 2010 har länsstyrelserna fått riktade medel för att arbeta med energi- och klimatfrågor och att fortsätta utveckla och genomföra de regionala energi- och klimatstrategierna. De har fått medel från Energimyndigheten på 1,3 Mkr vardera där 300 000 kr ska användas till bidrag till andra lokala och regionala aktörers medverkan i vidareutvecklingen av regionala energi- och klimatstrategier. Länsstyrelserna i Skåne, Västra Götalands och Stockholms län får 2,2 Mkr vardera där 500 000 kr ska användas till regionala aktörer.

Mer specifikt erhåller länsstyrelserna dessa medel för att konkretisera och samordna arbetet med de regionala energi- och klimatstrategierna. Medlen ska användas till att planera och genomföra insatser och åtgärder i samverkan med andra regionala och lokala aktörer samt samordna det regionala energi- och klimatarbetet. Insatserna kan stödja både näringslivets och kommunernas energi- och klimatarbete med att utveckla de regionala energi- och klimatstrategierna.

Arbetet ska ske i enlighet med uppdraget i länsstyrelsernas regleringsbrev gällande regionala energi- och klimatstrategier.

Länsstyrelserna ska även vara ett regionalt stöd för kommuner och landsting i deras arbete med energieffektivisering inom ramen för Energimyndighetens energieffektiviseringsstöd. Det handlar om att länsstyrelserna ska stötta kommunerna och landstingen, uppmärksamma vilka kommuner/landsting i länet som behöver extra stöd för att arbeta fram bra energieffektiviseringsstrategier samt kunna sätta in insatser för att stötta de kommuner/landsting som behöver stöd. Länsstyrelserna har även i uppdrag att ta hänsyn till det regionala perspektivet och inriktningen i länet samt ha kunskap om hur olika energi- och klimatpolitiska mål samordnas och vilket genomslag det får i den fysiska planeringen i länet. Det handlar om att vara garant för ett balanserat helhetsperspektiv.

Tre länsstyrelser har en speciell roll i energi- och klimatarbetet. Länsstyrelserna i Norrbottens, Dalarnas och Skåne län har fått ett uppdrag att vara pilotlän för grön utveckling. De har uppdraget att utveckla arbetsmetoder och verktyg samt dela med sig av sina erfarenheter och ge vägledning till andra län. Pilotlänerna ska också bidra med analyser och konsekvenser av nationella styrmedel på regional nivå i syfte att identifiera hinder och möjligheter för minskad klimatpåverkan och

energiomställning. Till uppdraget tillkommer även resurser. Det gör att dessa tre län har en särställning bland de andra länsstyrelserna.

Under år 2011 har också länsstyrelserna fått ett uppdrag att bidra till arbetet med Färdplan 2050. Det är Naturvårdsverket som är ansvarig myndighet för arbetet med Färdplan 2050. Färdplan syftar bland annat till att redovisa hur utsläppen ska minska över tiden inom olika sektorer fram till år 2050, analysera behov av långsiktiga förändringar inom olika samhällssektorer och föreslå förändring i styrmedel eller ytterligare styrmedel för att nå målet på ett kostnadseffektivt sätt.

Länsstyrelserna har fått uppdraget att initiera dialoger för att ta tillvara det klimatarbete som sker på regional och lokal nivå. Samtalen är en viktig förutsättning för att visa hur den lokala och regionala nivån kan bidra till att uppnå klimatvisionen.

Energimyndigheten stödjer även länsstyrelserna med utbildningar och nätverksträffar. Detta arbete planeras gemensamt med länsstyrelserna samt med Naturvårdsverket. Alla verksamheter som Energimyndigheten genomför med och för länsstyrelserna samråds i en central samverkansgrupp med representanter från både länsstyrelserna, Energimyndigheten och Naturvårdsverket.

4 Metod och upplägg

4.1 Underlag

Som underlag till Statusrapport har Energimyndigheten använt flera olika dokument.

Länsstyrelserna fick i uppdrag att återrapportera till Energimyndigheten senast 31 januari 2012 om hur de har använt stödet från Energimyndigheten för energi- och klimatarbetet. Energimyndigheten uppgav riktlinjer för hur återrapporteringen skulle ske, vilket innebär att de flesta lägesrapporterna från länsstyrelserna följer en viss struktur. Framförallt är det dessa lägesrapporter som används som underlag till bedömningarna av länsstyrelserna men även andra dokument såsom energi- och klimatstrategier, åtgärdsplaner och handlingsplaner. Slutligen har också material från förra årets rapportering använts även för denna statusrapport. I Tabell 1 framgår vilka informationskällor som använts för att besvara studiens olika frågeställningar.

Tabell 1. Översikt av informationsunderlag som använts för att besvara studiens frågeställningar.

Innehållsspecifikation för Statusrapport 2011	Informationskälla
1. <i>Hinder, svårigheter och framgångsfaktorer.</i> En analys av de hinder, svårigheter och framgångsfaktorer som länsstyrelserna identifierat samt (vid behov) föreslå åtgärder för ovanstående.	<ul style="list-style-type: none">○ Lägesrapporter (2011)
2. <i>Ambitionsnivå.</i> Ska ge en överblick av dels vilken fas av arbetet respektive länsstyrelse befinner sig i, dels en bedömning av ambitionsnivån i arbetet.	<ul style="list-style-type: none">○ Statusrapport (2011)*○ Energi- och klimatstrategi (2008 2012)**○ Lägesrapporter (2011)
3. <i>Samverkan.</i> Ska innehålla en analys hur och med vilka lokala och regionala aktörer som länsstyrelserna har samverkat i utvecklingen respektive genomförandet av strategierna samt uppnådda konkreta resultat för respektive länsstyrelse.	<ul style="list-style-type: none">○ Statusrapport (2011)*○ Energi- och klimatstrategi (2008 2012)**○ Lägesrapporter (2011)

* Avser information sammanställd till föregående års statusrapport.

** Avser ursprungsdokument (2008) och i den mån det varit tillgängligt även uppdaterade versioner av dessa.

4.2 Bearbetning av information

4.2.1 Hinder/svårigheter och framgångsfaktorer

Informationen har kategoriserats i ett antal övergripande områden eftersom det finns likheter i vad länsstyrelserna beskrivit som hinder/svårigheter respektive framgångsfaktorer. På det sättet har det varit möjligt att kartlägga mer utbredda problemområden samt peka på viktiga framgångsfaktorer.

4.2.2 Fas och ambitionsnivå

Inför arbetet med förra årets statusrapport definierades olika faser i länsstyrelsernas arbete med energi- och klimatstrategierna samt innehållet i varje fas (se Tabell 2). Innehållet togs fram genom en kombination av analys av skriftlig dokumentation samt intervjuer med länsstyrelserna. I arbetet med årets statusrapport har bedömningarna och analyserna utgått från samma kategorisering av faser som togs fram förra året. Bedömningen av vilken fas länsstyrelserna befinner sig i utgår från dokumentationen av strategiarbetet.

Tabell 2. Strategiarbetets olika faser samt innehållet i varje fas.

Fas	Innehåll
Planering	<ul style="list-style-type: none">○ Visioner och målsättningar för de regionala energi- och klimatstrategierna○ Kartlägga möjligheter att minska klimatpåverkande utsläpp i länet○ Åtgärdsförslag för att minska klimatpåverkan.○ Prioritering av åtgärder○ Översiktlig handlingsplan*
Genomförande	<ul style="list-style-type: none">○ Beskrivning av aktiviteter som länsstyrelsen på egen hand, eller i samarbete med andra, genomför/planerar att genomföra för att uppnå målsättningar och visioner.
Uppföljning och revidering	<ul style="list-style-type: none">○ Följa upp utfall av företagna åtgärder samt om det anses nödvändigt revidera strategin (arbetssätt, målsättningar etc.).

* Översiktlig handlingsplan ska innehålla en beskrivning av när i tiden en aktivitet ska påbörjas och avslutas samt ansvarig organisation alt. kontaktperson för aktiviteten.

Parallellt med indelningen i faser har också arbetet pågått med att bedöma länsstyrelsernas ambitionsnivå. För det ändamålet utformades förra året ett antal bedömningskriterier. Utgångspunkten var att bedöma ambitionsnivån för varje fas i arbetet med energi- och klimatstrategin. Det motiverades av att ambitionen inte nödvändigtvis är statisk genom strategiarbetets olika faser. En länsstyrelse som uppvisar hög ambitionsnivå i planeringsfasen behöver till exempel inte per automatik ha samma ambitionsnivå när det kommer till att utföra åtgärderna och vice versa.

Bedömningskriterierna namngavs som *arbete återstår*, *förväntad nivå* samt *över förväntad nivå*. I Tabell 3 redovisas en översikt av bedömningskriterierna.

Tabell 3. Kriterier framtagna för att bedöma länsstyrelsernas ambitionsnivå.

Fas	Gradering	Kriterium eller kriterier
Planering	Arbete återstår	<ul style="list-style-type: none"> Definierat övergripande insatsområden (t.ex. Fornybar energi, Hållbar samhällsplanering) och specificerat tänkbara åtgärder (t.ex. Stöd småskalig biogasproduktion) samt gjort prioriteringar i framtagande av strategin (t.ex. utformat energi- och klimatstrategin utgående från de områden som genererar de största växthusgasutsläppen).
	Förväntad nivå	<ul style="list-style-type: none"> Definierat övergripande insatsområden (t.ex. Fornybar energi, Hållbar samhällsplanering) och specificerat tänkbara åtgärder (t.ex. Stöd småskalig biogasproduktion), gjort prioriteringar i framtagande av strategin (t.ex. utformat energi- och klimatstrategin utgående från de områden som genererar de största växthusgasutsläppen) samt utformat en översiktlig handlingsplan¹ för tänkta åtgärder.
	Över förväntad nivå	<ul style="list-style-type: none"> Definierat övergripande insatsområden (t.ex. Fornybar energi, Hållbar samhällsplanering), specificerat tänkbara åtgärder (t.ex. Stöd småskalig biogasproduktion), gjort prioriteringar i framtagande av strategin (t.ex. utformat energi- och klimatstrategin utgående från de områden som genererar de största växthusgasutsläppen) samt utformat en detaljerad handlingsplan² för tänkta åtgärder.
Genomförande	Arbete återstår	<ul style="list-style-type: none"> Saknar företagna åtgärder inom något av följande områden: (1) Finansiera projekt; (2) Projekt där länsstyrelsen medverkar med kompetens; (3) Samverkan (deltar i nätverk, träffar med sin kompetens) samt saknar plan för hur företagna åtgärder ska följas upp.
	Förväntad nivå	<ul style="list-style-type: none"> Bedriver minst en aktivitet inom följande områden: (1) Finansiera projekt; (2) Projekt där länsstyrelsen medverkar med kompetens; (3) Samverkan (deltar i nätverk, träffar med sin kompetens, utbildningsinsatser); (4) Samordning av nätverk.
	Över förväntad nivå	<ul style="list-style-type: none"> Bedriver flera aktiviteter inom följande områden: (1) Finansiera projekt; (2) Projekt där länsstyrelsen medverkar med kompetens; (3) Samverkan (deltar i nätverk, träffar med sin kompetens); (4) Samordning av nätverk.
Uppföljning och ev. revidering	Arbete återstår	<ul style="list-style-type: none"> Uppföljning har genomförts för en avslutad aktivitet (inom ett nyckelområde) som omnäms i handlingsplan alt. åtgärdslista. I uppföljningen ska ingå att beskriva huruvida åtgärden har haft önskad effekt (beskrivs kvalitativt) samt en beskrivning av eventuella revideringar utifrån utfallet (t.ex. ska andra åtgärder prioriteras?).
	Förväntad nivå	<ul style="list-style-type: none"> Uppföljning har genomförts för en avslutad aktivitet (inom alla nyckelområden) som omnäms i

¹ Handlingsplan ska innehålla en beskrivning av när i tiden en åtgärd planeras att vara utförd samt ansvarig organisation alt. person.

² Handlingsplan ska innehålla en beskrivning av när i tiden en åtgärd planeras att vara utförd, ansvarig organisation alt. person, vilka målstolpar som är kopplade till förverkligandet av en åtgärd, åtgärdens koppling till det klimatmål den ämnar uppnå samt en beskrivning av eftersträvd effekt (kvantitativt alt. kvalitativt).

	handlingsplan alt. åtgärdslista. I uppföljningen ska ingå att beskriva huruvida åtgärden har haft önskad effekt (beskrivs kvalitativt) samt en beskrivning av eventuella revideringar utifrån utfallet (t.ex. ska andra åtgärder prioriteras?).
<i>Över förväntad nivå</i>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Uppföljning har genomförts för fler än en avslutad aktivitet (inom alla nyckelområden) som omnämns i handlingsplan alt. åtgärdslista. Uppföljningen ska innehålla en kvalitativ och (i den mån det är möjligt) kvantitativ beskrivning huruvida åtgärden har haft önskad effekt samt en beskrivning av eventuella revideringar utifrån utfallet (Ska andra åtgärder prioriteras? Finns det behov att förändra metoder och arbetssätt? etc.).

4.2.3 Samverkan

Samverkan är ett vitt begrepp som i denna rapport avser all form av interaktion som görs inom länsstyrelsens arbete med den regionala energi- och klimatstrategin. Exempelvis i formen av nätverk, dialog/samråd, seminarier, utbildningar osv.

I kartläggningen av extern samverkan gjordes åtskillnad på samverkan i planeringsfasen respektive genomförandefasen av strategiarbetet.

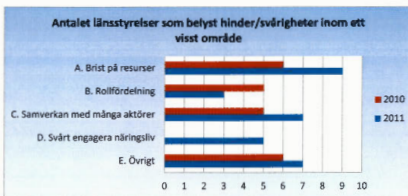
Information om extern samverkan har inhämtats från lägesrapporter (2011) samt från Energimyndighetens statusrapport från 2011.

5 Redovisning av resultat – hinder och svårigheter samt framgångsfaktorer

5.1 Hinder och svårigheter

Kartläggningen av länsstyrelsernas hinder/svårigheter har grupperats in i ett antal övergripande områden för att ge en känsla av vilka hinder/svårigheter som är mer utbredda än andra. I Figur 1 ges en översikt av detta. Notera att en länsstyrelse kan ha beskrivit hinder/svårigheter inom fler än ett område. Därför överensstämmer inte det totala antalet länsstyrelser summerat för alla områden med det totala antalet svarande. Fem stycken länsstyrelser har inte uppgett några hinder/svårigheter alls.

Kategoriseringen av hinder och svårigheter har tagit avstamp i föregående års resultat där kategorierna var *brist på resurser*, *rollfördelning* och *samverkan med många aktörer*. En ny kategori som inte fanns med som egen kategori, men som omnämndes, har tillkommit, *svårighet att engagera näringslivet*. Kategorierna har inte alltid direkt angetts av svarande länsstyrelser, utan är ett resultat av egen analys.

Figur 1. Antalet länsstyrelser som belyst svårigheter inom ett visst område år 2010 och 2011. 5 stycken av länsstyrelserna angav inga hinder/svårigheter

5.1.1 Brist på resurser

Brist på resurser är ett av de hinder/svårigheter som tas upp av flest länsstyrelser i lägesrapporterna. Nio länsstyrelser beskriver att brist på resurser inom den egna organisationen hindrar dem från att utföra ett fullgott arbete med strategin.

Exempelvis anser Länsstyrelsen i Skåne län att det är nödvändigt med ökade

resurser för att kunna öka satsningarna på arbetet inom klimat- och energiarbetet. Länsstyrelsen i Västernorrland berättar att ett hinder är finansiering av det fortsatta arbetet kopplat till konkreta åtgärder i länet. Länsstyrelsen Västerbotten beskriver att det oftast finns resurser för att ta fram strategier och åtgärdsprogram men när aktiviteter och konkreta åtgärder ska utföras så saknas det finansiering.

Resursbrist hos kommuner utmålas också som ett hinder för att omsätta den regionala energi- och klimatstrategin i handling. Länsstyrelsen Värmland beskriver att flera kommuner i dagsläget har en ansträngd ekonomi vilket försvårar satsningar inom exempelvis energieffektiviseringsområdet. Även Länsstyrelsen Örebro län skildrar att det finns brist på resurser hos kommunerna vad gäller arbetet med fysisk planering och miljöstrategiskt arbete.

5.1.2 Rolfördelning

Tre länsstyrelser anger arbetet relaterat till *rollfördelning* i arbetet med den regionala energi- och klimatstrategin som ett hinder. Länsstyrelsen Gävleborg beskriver övergripande att det finns svårigheter förknippade med att hitta sin roll i förhållande till andra aktörer. Länsstyrelsen Södermanlands län skriver i sin lägesrapport att det är svårt att skapa sig en överblick av arbetet som pågår samt att hitta rätt roll i förhållande till andra aktörer. De anser också att det är viktigt att skilja på länsstyrelsens uppdrag att strategiskt samordna arbetet med de regionala klimat- och energistrategierna och andra uppdrag som länsstyrelsen har som berör klimat- och energiområdet. Länsstyrelsen Västra Götalands län lyfter fram att det finns osäkerheter kring rollfördelningen mellan regionala aktörer och att det skulle underlätta med ett förtydligande av länsstyrelsens och Västra Götalandsregionens ansvarsområden.

5.1.3 Samverkan med många aktörer

Samverkan med många aktörer är en svårighet som flera länsstyrelser har tagit upp i sin lägesrapport. Sju länsstyrelser beskriver det som en svårighet i arbetet med den regionala energi- och klimatstrategin.

Länsstyrelsen Södermanlands län beskriver exempelvis att "för en framgångsrik strategisk samordning av det regionala arbetet med klimat- och energistrategierna krävs det att andra aktörer vill föra en diskussion om frågorna". Länsstyrelsen Dalarnas län beskriver svårigheten att involvera många aktörer i arbetet.

Länsstyrelsen Gotlands län beskriver också svårigheten att involvera flera aktörer. I länet det finns många små aktörer och de har svårt att avsätta tid för samverkan inom klimat- och energiområdet. Länsstyrelsen i Kronobergs län antyder att skiftande arbetskulturer inom olika organisationer kan leda till friktioner.

5.1.4 Svårt engagera näringsliv

Fem av länsstyrelserna upplevde svårigheter att *engagera näringslivet* i arbetet med den regionala energi- och klimatstrategin. Länsstyrelsen Gävleborg beskriver att det kan vara svårt att få privata aktörer, såsom små och medelstora företag att intressera sig för nätverken. Däremot är det lättare att få offentliga och ideella

organisationer att intressera sig. Även Länsstyrelsen i Jämtlands län beskriver samma utmaning. Det är svårt för små och medelstora företag att avsätta tid för att engagera sig i arbetet med att ta fram en handlingsplan.

Länsstyrelsen Västmanlands län beskriver att även om näringslivet delar länsstyrelsens syn på vikten av klimatfrågan är det svårt att få till samarbeten. Brist på kontaktytor mellan näringslivet och länsstyrelsen beskrivs som en svårighet i Blekinge.

5.1.5 Övrigt

De hinder som inte förekommit från fler än en länsstyrelse benämns här som övrigt. I den här kategorin förekommer inte bara organisatoriska hinder/svårigheter utan också hinder/svårigheter som rör sig på en mer övergripande samhällslig nivå.

Länsstyrelsen i Örebro län anger svårigheter som ligger utanför det direkt organisatoriska, till exempel att ökade utsläpp från trafik motverkar effekter av insatserna inom andra sektorer. Samma länsstyrelse beskriver också att lagstiftning och andra styrmedel utgör ett hinder för att minska klimatpåverkan eftersom de släpar efter i den tekniska utvecklingen samt att det behövs fler ekonomiska styrmedel. Länsstyrelsen i Kronobergs län resonerar på liknande sätt. De anser att långsiktiga spelregler om klimat- och energipolitiken saknas och att fossila bränslen fortfarande är för billiga i förhållande till de förnybara alternativen.

Övriga hinder och svårigheter som tagits upp av enskilda länsstyrelser i det genomgångna informationsunderlaget är:

- Länsstyrelsernas ovana att arbeta med uppföljning och analys av effekter
- Brist på erfarenhet gällande informationsspridning till allmänheten
- Brist på kunskap gällande kostnadseffektiva besparingsåtgärder
- Energipolitiken beslutas på nationell eller internationell nivå, vilket gör att den regionala rådigheten över frågorna är begränsad

5.2 Analys av hinder och svårigheter

Beskrivningen av hinder och svårigheter beskrivs på ett tydligt sätt i länsstyrelsernas lägesrapporter.

Länsstyrelsernas problemhinder vad gäller resursbrist ser olika ut. Nio länsstyrelser har angett problem kopplat till brist på resurser, men olika problem beskrivs. Majoriteten av länsstyrelserna beskriver att svårigheten är brist på finansiering medan andra berättar om behovet av mer resurser för att kunna öka eller fortsätta satsningarna inom klimat- och energiområdet. Flera länsstyrelser tar upp resursbrist hos kommunerna som en svårighet, vilket försvårar satsningarna och arbetet samt införlivandet av strategin. Att resursbrist uppstår vid införlivandet av strategin är en åsikt som också framkommit i lägesrapporterna.

Med resursbrist inom den egna organisationen kan också avses personella resurser. Som exempel nämner Länsstyrelsen i Blekinge län att det finns en brist på kunskap och erfarenhet kopplat till informationsspridning i organisationen. Länsstyrelsen i Jönköpings län beskriver att det saknas beredskap inom länsstyrelsen för att hålla sig uppdaterad kring den senaste tekniken.

Här finns ett samband mellan långvarigheten i arbetet med energi- och klimatfrågor och den interna förankringen. Ju längre länsstyrelsen har arbetat med energi- och klimatfrågorna desto lättare går det att få personella resurser och stöd från andra delar av organisationen.

Energimyndigheten erbjuder olika stöd som länsstyrelserna kan nyttja sig av. När det gäller resursbrist i form av kunskapsbrist erbjuder Energimyndigheten utbildningar och workshopar inom energi- och klimatområdet. Länsstyrelserna har även ett ansvar att se till att det finns kunskap inom de olika genomförandeorganisationerna.

När det gäller resursbrist i form av pengar kan länsstyrelserna söka projektmedel för informations- och utbildningsprojekt, de kan även söka projektmedel för deras arbete med att stötta kommuner och landsting i arbetet inom ramen för energieffektiviseringsstödet.

Samverkan med många aktörer är för flera länsstyrelser ett hinder eller svårighet. Frågan om samverkan är en av de största utmaningarna för länsstyrelserna. Även när det kommer till frågan om samverkan är problemet inte ensidigt. Svårigheten ligger både i att engagera vissa aktörer samt att samordna aktörer.

En annan intressant iakttagelse, som även kunde göras föregående år, är diskussionen om att en central part ska bestämma rollfördelningen mellan olika aktörer i strategiarbetet. Den här förfrågan förekommer främst i de län där länsstyrelserna arbetar tätt med andra regionala aktörer och där det finns en konkurrenssituation om energi- och klimatfrågorna. Konkurrenssituationen återfinns även i andra regionala utvecklingsfrågor. Såsom läget är idag måste aktörerna på den regionala nivån tillsammans komma överens om rollfördelningen i strategiarbetet.

Resursbrist i organisationer samt bristande engagemang från näringslivet utmätas som ett hinder för att omsätta den regionala energi- och klimatstrategin i handling. Båda dessa hinder är kopplade till frågan om samverkan. Det är upp till varje organisation att prioritera sin verksamhet, vare sig det är en kommun, ett regionförbund eller ett företag. Förutsättningarna till samverkan ser olika ut, vissa länsstyrelser har större utmaningar att få andra organisationer att bli mer aktiva. Intresset hos andra samverkande aktörer är avgörande. Samverkansutmaningen har ingen enkel lösning, men då länsstyrelserna för diskussioner med andra aktörer om t ex revideringar av energi- och klimatstrategin eller handlingsplaner är det lättare om de samverkar tidigt med de andra om mål och åtgärder.

När det gäller samverkan med näringslivet finns det län som har ett gott samarbete med flera näringslivsorganisationer. I avsnittet om samverkan (kap 7) syns det att samverkan med näringslivet ökar under genomförandefasen. Det tyder på att samverkan fungerar bättre när näringslivet har något konkret att samverka kring. Energimyndigheten anser ändå att det är angeläget att länsstyrelserna delar goda exempel och tillvägagångssätt mellan sig.

Samverkan med andra aktörer är också en av de mest betydande framgångsfaktorerna. Alla länsstyrelser, utom två, som specificerat samverkan som ett hinder/svårighet har också angett det som en framgångsfaktor.

En slutsats inom hinder och svårigheter är att samverkansfrågan kopplar tätt till de andra identifierade svårigheterna och är länsstyrelsernas främsta utmaning.

5.2.1 Förändring mot föregående år

En jämförelse av resultatet från föregående år visar att länsstyrelserna generellt har tagit upp fler hinder/svårigheter under 2011 jämfört med 2010. Det kan bero på att hindren/svårigheterna har blivit fler men kan lika gärna innebära att länsstyrelserna har blivit bättre på att rapportera och beskriva hinder/svårigheter i lägesrapporterna till Energimyndigheten.

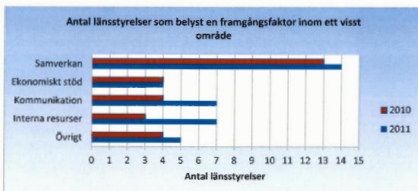
Jämfört med föregående år, tog ytterligare tre länsstyrelser upp svårigheten med brist på resurser och ytterligare två länsstyrelser angav svårigheter kopplat till samverkan med flera aktörer. Den svårighet som har minskat är rollfördelning. En slutsats av det är att ansvarsfördelningen i arbetet med klimat- och energifrågor i länsstyrelsernas arbete blivit tydligare.

5.3 Framgångsfaktorer

Framgångsfaktorer är såsom hinder/svårigheter tydligt beskrivet i länsstyrelsernas lägesrapporter. Kartläggningen av framgångsfaktorer visar att flertalet länsstyrelser angett liknande svar och dessa har grupperats i ett antal övergripande områden, baserat på föregående års kategorisering, för att få en känsla av framgångsfaktorer som är mer utbredda än andra.

I Figur 2 framgår det hur många länsstyrelser som angett en eller flera framgångsfaktorer inom ett visst område år 2010 och 2011. Notera att en

länsstyrelse kan ha beskrivit framgångsfaktorer inom olika områden, därav överensstämmer inte det totala antalet länsstyrelser summerat för alla områden med det totala antalet svarande.

Figur 2. Antalet länsstyrelser som beskrivit en eller flera framgångsfaktorer inom ett visst område år 2010 och 2011. Fyra stycken länsstyrelser angav inga framgångsfaktorer.

5.3.1 Samverkan

Samverkan är den framgångsfaktor som har lyfts av flest länsstyrelser. Fjorton länsstyrelser anser att samverkan mellan aktörer är en framgångsfaktor i arbetet med de regionala energi- och klimatstrategierna. Det skiljer sig dock mellan länsstyrelserna gällande vilken/vilka aktörer som bidragit till en framgångsrik samverkan.

Flera länsstyrelser ger en ganska bred beskrivning där de lyfter fram samverkan som en framgångsfaktor i klimat- och energiarbetet. Det finns också exempel på länsstyrelser som lyfter fram specifika forum som möjliggör samverkan. Länsstyrelsen i Kronobergs län framhåller samverkan med regionförbundet och energikontoret som en stor fördel i klimatarbetet. Länsstyrelsen i Västernorrland beskriver att projektet Energisamverkan Norr har byggt upp starka relationer och kontakter. Länsstyrelsen Kalmar län lyfter fram Uthållig Kommun, där man har upprättat goda kontakter med kommunerna inom klimat- och energiområdet.

Länsstyrelsen Södermanlands län beskriver att man bör använda befintliga nätverk i samverkansprocessen istället för att konstruera nya. Även länsstyrelserna i Kalmar och Örebro län trycker man på betydelsen av att använda befintliga kontaktnät.

5.3.2 Ekonomiskt stöd

Fyra länsstyrelser framhåller att statligt ekonomiskt stöd är en framgångsfaktor i arbetet med att omsätta de regionala energi- och klimatstrategierna i handling. Exempelvis menar Länsstyrelsen i Östergötland att projektmedel från Energimyndigheten har varit avgörande för att få flera aktiviteter till stånd.

Länsstyrelsen Värmland beskriver att processer kan underlättas med de bidrag som finns till förfogande och Länsstyrelsen Örebro län berättar att resurser för uppdraget har medfört större kraft i arbetet med energiomställning. Länsstyrelsen Gävleborg anser att de statliga medel till stöd för energieffektivisering som finns, är en mycket viktig byggesten för att kommunerna ska kunna arbeta med frågorna.

5.3.3 Interna resurser

Sju stycken länsstyrelser har angett en framgångsfaktor som handlar om styrkor i den egna organisationen. Flera länsstyrelser beskriver att styrkan är att det finns stor kunskap och aktivitet kring frågorna som berör energi- och klimatfrågor. Länsstyrelsen Uppsala län beskriver att det finns stor kompetens internt i länet som kopplar till de universitet som ligger i länet. Länsstyrelsen Västerbotten framhäver duktiga medarbetare och deras samlade kunskap som en framgångsfaktor.

5.3.4 Övrigt

De framgångsfaktorer som inte angivits av fler än en länsstyrelse benämns här som övrigt. Följande framgångsfaktorer har angetts:

- Kartläggning av det som sker i länet
- Inte skapa så många nya grupperingar utan integrera klimat- och energiarbetet i de grupperingar som redan finns
- Resultatinriktat arbete
- Att klimatstrategin är antagen av både Länsstyrelsen och Regionförbundet
- Göra sådant som är relevant för länets aktörer, särskilt näringslivet

5.3.5 Förändring mot föregående år

Länsstyrelserna har generellt lyft fram något fler framgångsfaktorer under år 2011 jämfört med år 2010. Samverkan är den framgångsfaktor som klart flest länsstyrelser beskrev som en framgångsfaktor båda åren. Tolv länsstyrelser anger det som en framgångsfaktor år 2010 jämfört med tretton länsstyrelser år 2011.

Även ekonomiskt stöd beskrevs som en framgångsfaktor av lika många länsstyrelser år 2010 som år 2011. Några fler lyfte kommunikation och interna resurser som en framgångsfaktor detta år jämfört med föregående. Precis som för hinder/svårigheter är det svårt att avgöra om det beror på att framgångsfaktorerna blivit fler eller om länsstyrelserna har blivit bättre på att rapportera vilka framgångsfaktorerna är.

5.4 Analys av framgångsfaktorer

Samverkan beskrivs precis som föregående år som den största framgångsfaktorn i arbetet med energi- och klimatstrategin. Det är ett väntat resultat, med tanke på att strategin skulle vara svår att genomföra utan samverkan.

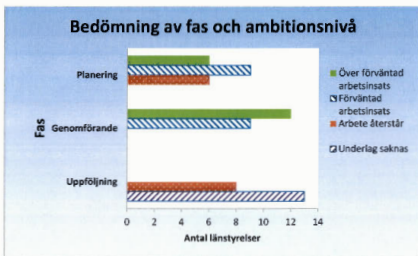
Ekonomiska resurser är en grundförutsättning för att bedriva arbetet. Fyra länsstyrelser har uppgett ekonomiskt stöd som en framgångsfaktor. Det kan tydas

på olika sätt. En tolkning är att länsstyrelserna är nöjda med den finansiering de får, en annan att de inte är nöjda och därför inte nämner det som framgångsfaktor. Men eftersom nio länsstyrelser angett brist på resurser som ett hinder är det nog mer vägledande. Resultatet kan också bero på att svaren har getts på olika nivåer. Vissa länsstyrelser har varit väldigt övergripande medan andra har svarat på mer detaljerad nivå.

Det kan vara svårt att dra gränsen mellan samverkan och kommunikation, eftersom god samverkan ofta kommer som ett resultat av god kommunikation. Det visar sig också i resultatet: få länsstyrelser har lyft kommunikation som en framgångsfaktor utan att också lyfta samverkan.

6 Redovisning av resultat – fas och ambitionsnivå

Länsstyrelsernas tillhörighet i fas och ambitionsnivå baseras på bedömningsgrunder som presenteras i kapitel 4. Dessutom finns en ytterligare kategori för fasen uppföljning, *underlag saknas*, där länsstyrelserna bedömts vara om det inte finns tillräckligt med underlagsmaterial för att göra en bedömning. Figur 3 illustreras bedömningen av länsstyrelserna för deras ambitionsnivå 2011 i planerings-, genomförande- och uppföljningsfasen.

Figur 3 Bedömd tillhörighet i fas och ambitionsnivå per länsstyrelse i arbetet med den regionala energi- och klimatstrategin.

6.1 Planering

I planeringsfasen har sex länsstyrelser (Länsstyrelserna i Uppsala län, Skåne län, Dalarnas län, Västmanlands län, Örebro län och Norrbottens län) uppnått *över förväntad nivå*. De har format visioner och målsättningar för det regionala energi- och klimatstrategierna, kartlagt möjligheter att minska klimatpåverkande utsläpp i länet samt specificerat åtgärdsförslag för att minska klimatpåverkan. Utöver detta arbete har de prioriterat i åtgärdsförslagen som de specificerat i klimat- och energistrategierna och utformat en detaljerad handlingsplan för att strukturera arbetet med att omsätta strategin i handling. Länsstyrelserna i Skånes, Dalarnas och Norrbottens län har också utsetts till pilotlän och fått extra resurser för att kunna genomföra det uppdraget.

Inom gruppen för de som presterat över förväntan finns det flertalet goda exempel på ett ambitiöst planeringsarbete med energi- och klimatstrategin.

För att exemplifiera hur en länsstyrelse arbetar i planeringsfasen användes Länsstyrelsen Västerbottens län som exempel. Västerbotten lyftes även fram som exempel föregående år då deras metodik är enkel att följa och täcker många viktiga delar i planeringsarbetet. De arbetar med en femstegsmetod. Metoden ger en solid grund för att prioritera bland åtgärder och ger underlag till en detaljerad handlingsplan. I metoden bedöms varje åtgärd utifrån fem faktorer:

- (1) *Värde i förhållande till strategins mål* (form av sparad mängd energi eller minskad mängd växthusgasutsläpp);
- (2) *Utslagsslag* (till exempel effekt per krona);
- (3) *Realiserbarhet* (vem kan tänkas ansvara och finansiera åtgärden);
- (4) *Demonstrations- och informationsvärde* (effekten av en åtgärd avseende strategins mål kan vara små men uppvägas av att det ger en stor effekt i form av höjd kunskapsnivå eller engagemang);
- (5) *Konsekvenser på ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet*.

Nio länsstyrelser (Södermanland, Östergötland, Jönköping, Kalmar, Gotland, Västra Götaland, Värmland, Gävleborg och Jämtlands län) har uppnått *förväntad nivå*. Skillnaden jämfört med *över förväntad nivå* är de något lägre kraven på handlingsplan³. Dessa uppvisar alltså ett ambitiöst planeringsarbete.

Sex stycken av länsstyrelsernas arbete bedöms *arbete återstår* i planeringsfasen. Det som gör att denna gruppering inte når fram till *förväntad nivå* är ofta avsaknaden av en översiktlig handlingsplan. Flera länsstyrelser arbetar nu under 2012 med att ta fram en handlingsplan eller åtgärdsplan, t ex Västerbotten och Halland. De kommer därmed att kunna kategoriseras som minst *förväntad nivå* nästa år. Likaså arbetar flera länsstyrelser som återfinns i *förväntad nivå* med mer detaljerade åtgärdsplaner under året och kan därmed komma att kategoriseras i *Över förväntad nivå* nästa år, t ex Värmland och Gävleborg.

Ibland är det svårt att skilja på vad som är en handlingsplan och exempelvis en åtgärdslista. Generellt gäller att om det inte beskrivs när i tiden en åtgärd ska vara genomförd eller vem som ansvarar för dess genomförande bedöms länsstyrelsen vara i fasen *arbete återstår*.

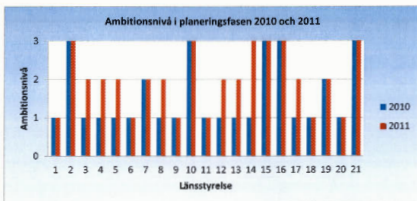
Länsstyrelsen i Örebro län är den första länsstyrelsen att ta fram en regional energi- och klimatstrategi tillsammans med en annan part, nämligen Regionförbundet, där också Energikontoret är Örebro återfinns. Båda organisationerna står som avsändare för strategin. Likaså länsstyrelsen i Kronobergs län har ett nära samarbete med Regionförbundet, men där verkar den regionala energi- och klimatstrategin har kommit i skymundan för Klimatkommissionens rapport som liknar energi- och klimatstrategin. Men Klimatkommissionens rapport verkar vara

³ För *Förväntad nivå* behövs en handlingsplan endast innehålla en beskrivning av när i tiden en åtgärd planeras att vara utförd samt ansvarig organisation eller person.

ett levande dokument som flera organisationer tar fram tillsammans, däribland länsstyrelsen, med Regionförbundet i spetsen.

6.1.1 Jämförelse över tid

För att bedöma vart länsstyrelsen ligger i planeringsfasen är det oftast strategidokument som används som underlagsmaterial. Några av länsstyrelserna har reviderat sina klimat- och energistrategier, men de flesta har inte ändrat sina strategier sedan föregående års bedömning. Det innebär att många av de bedömningar som görs detta år är baserade på föregående års bedömning. För många av de länsstyrelser som reviderat eller uppdaterat sin klimat- och energistrategi har länsstyrelsernas ambitionsnivå i planeringsfasen bedömts vara högre under 2011 jämfört med 2010. Figur 4 jämför länsstyrelsernas ambitionsnivå i planeringsfasen 2010 och 2011. Länsstyrelserna är inte nämnda vid namn utan numererade 1-21.

Figur 4. Jämförelse av ambitionsnivå i planeringsfasen 2010 och 2011. Länsstyrelserna är numererade 1 till 21. Bedömd ambitionsnivå är kodat som 1=Arbete återstår, 2=Förväntad nivå, 3=Över förväntad nivå.

Som en följd av länsstyrelsernas fortsatta arbete med strategier och visioner kopplat till klimat- och energi arbetet har fler länsstyrelser bedömts befinna sig på *förväntad nivå*, jämfört mot förra året. Resultatet är inte så förvånande med tanke på att flera länsstyrelser förra året låg på gränsen mellan *arbete återstår* och *förväntad nivå* och att det fortsatta planeringsarbetet rullat på under året. Ingen länsstyrelse har dock gått från *förväntad nivå* till *över förväntad nivå*.

6.2 Genomförande

I genomförandefasen har länsstyrelserna bedömts utifrån antalet aktiviteter som de genomför inom fyra områden: *Finansiera projekt*, *Delta i projekt med kompetens*, *Samverka* (delta i nätverk, genomföra utbildningsinsatser etc.) samt *Samordna nätverk*. Inom dessa områden bedöms länsstyrelsens insatser vara

avgörande för att kunna realisera målen för den nationella energi- och klimatpolitiken på den lokala och regionala nivån. Flertal aktiviteter inom ovan nämnda områden har bedömts motsvara *över förväntad nivå*, en aktivitet inom samtliga områden har bedömts motsvara *förväntad nivå* och avsaknad av aktiviteter inom en eller flera områden har bedömts motsvara *arbete återstår*.

Resultatet för 2011 visar att länsstyrelserna bedriver många aktiviteter och många olika typer av aktiviteter. Alla länsstyrelserna genomför i dagsläget aktiviteter inom ramen för energi- och klimatstrategin. Skillnaden är hur många aktiviteter som bedrivs inom vilka områden. I den bedömning som företagits lever tio länsstyrelser upp till *över förväntad nivå* medan 11 länsstyrelser når upp till *förväntad nivå*. Den stora skillnaden mellan länsstyrelserna i dessa två grupper är huruvida länsstyrelserna samordnar nätverk eller inte.

Ingen av länsstyrelserna bedöms befinna sig i ambitionsnivån *Arbete återstår*. Alla länsstyrelser har således kommit så långt i sitt arbete att de finansierar och deltar i projektarbete, samverkar och samordnar nätverk. En svårighet och osäkerhetsfaktor när bedömningen har gjorts har varit att avgöra om länsstyrelsen samordnar något nätverk.

Att alla länsstyrelser har kommit så långt i sitt arbete att samtliga medverkar och finansierar projekt, samverkar med andra aktörer samt samordnar nätverk är positivt och visar på att arbetet med att genomföra klimat- och energistrategierna går framåt.

Exempel på aktiviteter i genomförandet Projektarbete

De flesta länsstyrelser är inblandade i ett flertal projekt, både som finansör av projekt och/eller bidrar med kompetens. Projekten stöds ofta av Energimyndigheten.

Det finns stor variation i vad projekten inriktar sig på. Det är vanligt med projekt där olika typer av kartläggningar genomförs. Till exempel potential för tillvaratagande av spillvärme (Östergötland), bedömning av potential av småskalig vattenkraft (Jönköping) eller utvecklingsplattform inom förnybar energi (Gävleborg).

Det finns också många projekt som syftar till att ge information och rådgivning. Till exempel temadagar, upphandlingsseminarier, hållbarhetsveckor med mera. Som exempel kan nämnas att Länsstyrelsen i Hallands län genomfört en informationskampanj som riktat sig till energintensiva företag. Projektet gick ut på att söka upp energintensiva företag för att informera om Programmet för Energieffektivisering (PFE). Ett annat exempel är Länsstyrelsen Östergötland som beskriver att de jobbar med informationspridning beträffande klimatfrågor bland annat via länsstyrelsens webbplats som utvecklats under perioden.

Många projekt som länsstyrelserna bedriver handlar om att engagera olika aktörer i länet att medverka i och bedriva projekt inom klimatområdet. Exempelvis är Länsstyrelsen Örebro län en av grundarna till *Klimatuppröret* som innefattar

frivilliga åtaganden från företag och organisationer för att arbeta strukturerat med energieffektivisering. Även offentliga aktörer har engagerats på flera platser till exempel Länsstyrelsen Norrbottens län som arbetat i ett projekt för minskad klimatpåverkan från offentlig sektor. I Västerbottens län har olika samverkansgrupper under 2011 tagit fram frivilliga aktiviteter och åtgärder som kan genomföras av offentlig sektor, företag, organisationer, privatpersoner eller grupper inom forskning och utveckling. Varje åtgärd som tas fram kopplas sedan till ett eller flera miljömål.

Allt fler länsstyrelser arbetar med kommunerna och för att underlätta deras energi- och klimatarbete. Ett område som flertalet länsstyrelser har arbetat med under år 2011 är fysisk planering. Flera länsstyrelser har tagit fram underlag och handledningar för kommunernas energi- och klimatarbete i samhällsplaneringen, till exempel länsstyrelserna i Västmanland och Östergötland. Länsstyrelserna i sydlänen har också arbetat med att stötta kommunerna med en seminarieturné som handlar om energiaspekterna i den fysiska planeringen.

Länsstyrelserna har också fått medel av Energimyndigheten som ska användas som bidrag till lokala och regionala aktörers medverkan i vidareutvecklingen av strategin.

Samverkan

Det sker en omfattande samverkan i genomförandefasen av strategin. Samverkan sker exempelvis i dialog inom olika nätverk eller genom samarbete i olika projekt. Seminarier eller konferenser är ett annat mycket vanligt förekommande exempel på hur länsstyrelserna samverkar. Länsstyrelserna arrangerar själva seminarier och deltar.

Som exempel kan nämnas Länsstyrelsen Gotlands län som har samverkat med flera aktörer gällande utformandet av vindkraft i länet. Bland annat har elbolag och Högskolan medverkat. Många länsstyrelser samverkar i olika nätverk för att stötta kommunernas arbete med energieffektivisering.

Samordning av nätverk

Samordning av nätverk innebär att länsstyrelsen är drivande i nätverket och formellt eller informellt ansvarar för nätverket medan samverka innebär att länsstyrelsen deltar som en aktör i ett nätverk och någon annan ansvarar för att driva nätverket.

Det är vanligare att samverka i nätverk än att samordna nätverk. Flera länsstyrelser har dock beskrivit att de samordnar fler än ett nätverk, vilket bidragit till att de bedömts ligga *över förväntad nivå* i genomförandefasen. Uppgiften att samordna nätverk är också sannolikt knuten till storleken och resurserna inom länet, därför är det svårt att jämföra ambitionsnivå mellan olika länsstyrelser.

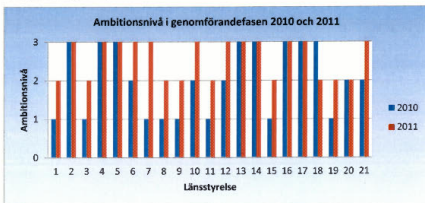
Uppgiften att stötta kommunerna i deras arbete med energieffektiviseringsstödet har gett länsstyrelserna en ingång i kommunernas energi- och klimatarbete. Många länsstyrelser arbetar aktivt med kommunerna och samordnar nätverk för kommunerna både vad gäller deras arbete med stödet och deras strategiarbete i

kommunen. Flera länsstyrelser gör ett föredömligt arbete här, till exempel länsstyrelsen i Västra Götaland som har 49 kommuner att arbeta med.

Det bör poängteras att det inte alltid framgår i underlagsmaterialet om länsstyrelser samordnar eller bara deltar i nätverken. Detta innebär att antalet nätverk som samordnas av länsstyrelserna kan ha underskattats eller överskattats.

6.2.1 Jämförelse mot tidigare år

Årets resultat visar att fler länsstyrelser fått bedömningen *över förväntad nivå* och *förväntad nivå* och färre har bedömts ligga på nivån *arbete återstår*, jämfört mot föregående år, se Figur 5.

Figur 5. Jämförelse av ambitionsnivå i genomförandefasen 2010 och 2011. Länsstyrelserna är numrerade 1 till 21. Bedömd ambitionsnivå är kodad som 1=Arbete återstår, 2=Förväntad nivå, 3=Över förväntad nivå.

Rapporterna från länsstyrelserna visar att länsstyrelserna bedriver samt har startat upp fler aktiviteter under 2011 jämfört mot tidigare år. Arbetet med strategierna, handlingsplaner, samverkan och arbete i nätverk ger nu resultat i form av aktiviteter.

6.3 Uppföljning

Mycket av det material som länsstyrelsernas ambitionsnivå bedömts utifrån har inte visat sig innehålla några direkta beskrivningar eller exempel på resultatuppföljning.

En svårighet har varit att göra bedömningar där uppföljning har gjorts. Många av länsstyrelserna kvalificerar sig inte för att hamna på ambitionsnivån *arbete återstår* där uppföljning ska ha skett för minst en avslutad aktivitet. För att skilja på länsstyrelser som befinner sig på ambitionsnivån *arbete återstår* och dem där det inte varit möjligt att göra en bedömning finns en extra kategori detta år, jämfört mot 2010; *underlag saknas*. I *underlag saknas* bedöms länsstyrelser vara

som antingen inte har kommit så lång i deras arbete att de har aktiviteter att följa upp eller som inte har beskrivit att de arbetar med uppföljning av aktiviteter.

Ytterligare en svårighet har varit att länsstyrelserna generellt inte skriver så detaljerat kring den uppföljning som har gjorts av avslutade projekt. För flera uppföljningar finns resultat från projekt med, i form av exempelvis informationspridning, men en koppling till önskvärd effekt saknas ofta. I de gjorda bedömningar har flera länsstyrelser hamnat i *Arbete återstår*, trots att det saknas information om vad den önskvärda effekten är.

Totalt visar våra bedömningar att 13 stycken länsstyrelser hamnar i kategorin *Underlag saknas*. För några av länsstyrelserna har man haft en ansats att beskriva specifika projekt men vi har inte bedömt att man har beskrivit huruvida åtgärden haft önskad effekt, vilket är en del av kriteriet för att bedömas vara i *Arbete återstår*. Några av länsstyrelserna har inte alls gått in på olika åtgärder utan beskrivit arbetet övergripande utan att nämna aktiviteter. Ytterligare en kategori med länsstyrelser som hamnat i *underlag saknas* beskriver att de inte har kommit så långt i sitt arbete att det är möjlighet att följa upp några avslutade aktiviteter.

Det finns flera länsstyrelser som har placerats i *Arbete återstår*, nämligen åtta stycken. Det är en klar förbättring mot förra året då endast två länsstyrelser hamnade i denna kategori, se nästkommande avsnitt för mer resonemang kring detta. Som exempel på hur länsstyrelser beskriver uppföljning kan nämnas Länsstyrelsen i Gotland län, som bland annat beskriver att de har delfinansierat en ny biogasanläggning som succesivt kan ersätta eldningsolja med biogas. Länsstyrelsen i Örebro län har berättat om en Framtidsvecka i länet där 115 arrangörer runt om i länet genomförde över 200 arrangemang, med i genomsnitt 15 deltagare per aktivitet och att projektet har bidragit till ökad medvetenhet om energi och miljöfrågor, stärkt samarbetet mellan föreningar och skapat ett intresse för fortsatta aktiviteter.

Några länsstyrelser har beskrivit hur de arbetat med uppföljning för flera aktiviteter. Exempelvis Länsstyrelsen i Hallands län beskrivs resultat och effekter från flera olika projekt som genomförts inom flera olika områden så som transport, klimat och förnybar energi. Även Länsstyrelsen i Västra Götalands län har gett många exempel på effekter av avslutade projekt, exempelvis elanvändning i kommunala hus. Dessa länsstyrelser kan sägas ligga på gränsen mellan *Arbete återstår/förväntad nivå* i uppföljningsfasen. Det saknas en noggrannare förklaring av effekter och tydligare koppling till nyckelområden för att de ska hamna på *förväntad nivå*.

Många länsstyrelser hänvisar till sitt uppföljningsarbete inom miljömålen, vilket är ett gediget och strukturerat arbete som fortlöper. I bedömningarna av vilken fas länsstyrelserna befinner sig är detta inte med som ett kriterium, utan ambitionsnivån i uppföljningsfasen är kopplat till de aktiviteter de genomfört.

Flera länsstyrelser beskriver hur man planerar att arbeta med uppföljning. Exempelvis beskriver Länsstyrelsen i Jämtlands län att uppföljning av konkreta aktiviteter görs i formen av att aktören som genomför en aktivitet får fylla i ett

formulär och redovisa resultaten av aktiviteten för att systematiskt följa upp aktiviteterna i handlingsplanen. Länsstyrelsen i Örebro län beskriver att uppföljning av miljömålen görs årligen och presenteras i olika forum

6.3.1 Jämförelse över tid

I takt med att arbetet med olika aktiviteter och projekt har ökat i länsstyrelserna, har också arbetet med uppföljning kommit längre. Det märks i bedömningarna av hur länsstyrelserna arbetat med uppföljning under år 2011. Vår bedömning är att åtta länsstyrelser hamnar i kategorin *arbete återstår* jämfört mot två länsstyrelser föregående år. Det innebär att nästan hälften av länsstyrelserna på något sätt har arbetat med att utvärdera sina aktiviteter eller projekt, vilket är en svag förbättring sen förra året men inte tillräcklig.

6.4 Analys av ambitionsnivå

Att arbetet med genomförandet har ökat sedan förra året kan ses som ett naturligt steg då fokus har skiftat från planering till genomförande. Fler länsstyrelser har bedömts *över förväntad* nivå i genomförandefasen jämfört mot planeringsfasen.

Även arbetet med uppföljning har ökat jämfört mot föregående år, i takt med att aktiviteterna har ökat. Ju fler projekt man har arbetat med desto större chans är det att man kan arbeta med uppföljning på ett systematiskt sätt. Flera länsstyrelser har inte kommit tillräckligt långt i genomförandet av aktiviteterna för att det ska vara meningsfullt att följa upp dem.

En intressant iakttagelse är att nästan alla länsstyrelser som har bedömts ligga över förväntad nivå i planeringsfasen också ligger över förväntad nivå i genomförandefasen. Flera av dessa (3 av 5) hamnar också på en hög ambitionsnivå i uppföljningsfasen. Det pekar på att planeringsarbetet är viktigt för att uppnå en hög ambitionsnivå även i de andra faserna.

Av de åtta länsstyrelser som har bedömts som *arbete återstår* i uppföljningen är det bara en som ligger i *arbete återstår* i planeringsfasen, resten har bedömts till *förväntad nivå* eller *över förväntad nivå*.

Samtidigt har alla de länsstyrelser, som bedömts vara i kategorin *arbete återstår* i planeringsfasen, kommit längre när det kommer till genomförande av aktiviteter. Om planeringsfasen och uppföljningsfasen jämförs blir det tydligt att ambitionsnivån i planeringsfasen hänger samman med ambitionsnivån i uppföljningsfasen. Fem av de sex länsstyrelser som ligger på ambitionsnivån *arbete återstår* i planeringsfasen hamnar i kategorin *underlag saknas* i uppföljningsfasen.

Analysen avseende uppföljning blir svagare på grund av bristande och varierande underlag. Underlagsmaterialet visar att avsikten inte alltid är begränsad till uppföljning på aktivitetsnivå. Flera länsstyrelser planerar att följa upp strategin i samband med miljömålsuppföljning. Därmed blir aktivitetsnivån inte intressant utan aktiviteterna bedöms istället som en helhet i förhållande till satta miljömål.

Ytterligare en svårighet med att bedöma länsstyrelserna är kopplat till kriterierna för *förväntad nivå* där ett antal aktiviteter inom olika nyckelområden ska följas upp. Vad som är nyckelområdet är inte alltid självklart, varför det är svårt att skilja på ambitionsnivån *arbete återstår* och *förväntad nivå*.

Sammanfattningsvis kan sägas att avsaknaden av exempel för uppföljning inte ses som ett tecken på låg ambitionsnivå, utan visar att arbete återstår. Resultaten har visat att det finns flertalet tänkbara anledningar till avsaknaden av uppföljning. Följaktligen är det heller inte aktuellt att vänta sig att länsstyrelser eventuellt reviderat åtgärdsförslag och/eller arbetssätt eftersom revidering förutsätter att uppföljning skett.

Nästan alla länsstyrelserna har ett gediget arbete med projekt och olika genomföranden av strategin. Men endast ett fåtal har däremot tänkt igenom uppföljning redan i planeringsskedet och måttat med att göra åtgärdslistor eller handlingsplaner som involverar många aktörer.

Det bör också nämnas att bedömningarna av länsstyrelsernas ambitionsnivå har utgått från det materialet som länsstyrelserna skickat in. Det kan finnas handlingsplaner eller underlagsmaterial som inte kommit Energimyndigheten tillkänna och därmed inte kommit med i bedömningen.

7 Redovisning av resultat – samverkan

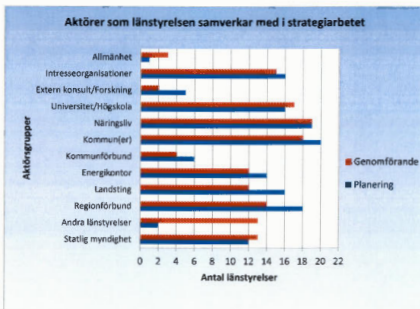
7.1 Samverkan

7.1.1 Extern samverkan

Det finns krav på länsstyrelserna att de regionala energi- och klimatstrategierna ska utformas och genomföras i samverkan med andra regionala och lokala aktörer och bidra till att alla drar åt samma håll i länet. Samverkan är ett vitt begrepp som i denna rapport avser all form av interaktion som görs inom länsstyrelsens arbete med den regionala energi- och klimatstrategin. Exempelvis i formen av nätverk, dialog/samråd, seminarier, utbildningar och så vidare.

Alla län har tagit fram energi- och klimatstrategierna i samverkan med ett antal olika aktörer. Efter framtagandet av strategierna till år 2008 har samverkan i de flesta län fortsatt eller utökats, med i stort sett samma aktörer år 2009, 2010 och början av 2011.

I Figur 6 ges en översikt av de aktörsgrupper som länsstyrelserna uppgett att de samverkat med i planeringsfasen av strategin samt samverkar med i genomförandefasen.

Figur 6. Aktörer som länsstyrelserna samverkat med i planerlög och utformning av strategin samt i det pågående arbetet med att genomföra strategin. (N=20)

I genomsnitt har varje länsstyrelse samverkat med ungefär sju olika aktörsgrupper i planeringsfasen av strategin. Det baseras på bedömningar som har gjorts tidigare år samt omnämningar av samverkansaktörer i lägesrapporten.

Det finns en viss variation mellan länsstyrelserna. Det finns exempel på en länsstyrelse som uppgett samverkan med två aktörsgrupper medan fyra andra samverkat med nio aktörsgrupper.

I planeringsfasen har det varit vanligast att samverka med kommuner inom länet, något som 20 av 21 länsstyrelser beskriver att de gör. Andra aktörsgrupper som nämns frekvent är näringsliv (19 st.) och regionförbund (18 st.). Därefter följer i fallande ordning: landsting (16 st.), universitet/högskola (16 st.), intresseorganisationer (16 st.), energikontor (14 st.), statliga myndigheter (12 st.), kommunförbund (6 st.), extern konsult (5 st.), andra länsstyrelser (2 st.) samt allmänheten (1 st.).

Samverkan i planeringsfasen har mestadels bestått i dialog och samråd men har även inkluderat att ta fram underlag till strategin.

Av Figur 6 framgår att det skett en del förändringar i samverkan när strategin omsatts i handling. Genomsnittet är samma som planeringsfasen, ungefär 7 samverkansaktörer har i genomsnitt beskrivits av länsstyrelserna. Jämfört mot planeringsfasen har länsstyrelserna framförlit samverkat mer med andra länsstyrelser (-11 st.). Även samverkan med allmänheten har ökat något (+2 st.). Däremot har det skett en minskning i antalet länsstyrelser som samverkar med regionförbund (-4 st.), extern konsult/forskning (-3 st.), kommuner (-2 st.) och energikontor (-2 st.).

Ett antal länsstyrelser samverkar även i enskilda projekt med utländska regioner och företag samt intresseorganisationer.

Samverkan i genomförandefasen består av en mix av åtgärder såsom finansiering av projekt, deltagande i projekt med kompetens, samordning av/deltagande i nätverk samt utbildningsinsatser.

7.1.2 Jämförelse över tid

Under 2011 är samverkansaktörerna i planeringsarbetet fler än i genomförandet, vilket också är skillnad mot föregående år då samverkansaktörerna generellt var fler i genomförandefasen. En möjlig förklaring är att flera länsstyrelser har reviderat och utvecklat sitt planeringsarbete under året. De aktörer som fler länsstyrelser samverkar med i planeringsfasen är näringsliv (+4 st.), intresseorganisationer (+3 st.), regionförbund (+3 st.), energikontor (+3 st.), landsting (+2 st.) samt universitet/högskola (+2 st.), jämfört mot tidigare år.

Vid genomgång av länsstyrelsernas samverkan i genomförandefasen finns det några aktörer som fler länsstyrelser samverkar med i år, jämfört mot tidigare år.

Dessa är allmänheten (-1 st.), andra länsstyrelser (+2 st.) och universitet/högskola (+2 st.).

För de flesta aktörer har dock länsstyrelserna nämnt samverkan med färre aktörer jämfört mot föregående år i genomförandefasen; extern konsult/forskning (-4 st.), näringsliv (-1 st.), kommuner (-2 st.), energikontor (-5 st.) samt statlig myndighet (-1 st.).

Det bör dock nämnas att på det stora hela är skillnaden mellan föregående år inte särskilt stor och att samma samverkansaktörer som tidigare år dominerar.

7.2 Analys av samverkan

Generellt är samverkan hög i både planeringsfasen och genomförandefasen när det gäller kommuner, näringsliv, akademien och regionförbund. Något anmärkningsvärt är dock det faktum att några få länsstyrelser haft en begränsad samverkan i planeringsfasen av strategin. Detta skulle kunna tyda på att strategin kan vara dåligt förankrad hos andra aktörer vilket är problematiskt med tanke på att genomförandet av strategin i stor utsträckning är beroende av andra aktörer. Den regionala energi- och klimatstrategin bör förankras från början i länet, annars riskerar arbetet att ifrågasättas och försvåras vidare genomförande.

Det är något annorlunda aktörer som länsstyrelserna samverkar med i planeringsfasen jämfört mot genomförandefasen. I planeringsfasen samverkar länsstyrelserna i högre utsträckning med energikontor, landsting och regionförbund medan de i genomförandefasen samverkar oftare med andra länsstyrelser. Minskningen av samverkan med kommuner och energikontor är för små för att dra några generella slutsatser. Målet är dock givetvis att alla länsstyrelser ska samverka med kommunerna.

Samverkan med andra aktörer i både planerings- och genomförandefasen kan självklart ha skett utan att det rapporterats in. Syftet med Figur 6 är att ge en övergripande bild av hur länsstyrelsernas samverkansmönster ser ut, inte att återge en exakt bild av verkligheten.

8 Slutsatser och åtgärder

Det tar tid att skapa en organisation och få igång en verksamhet inom de regionala energifrågorna. Många länsstyrelser har lyckats med det arbetet och är drivande för energiomställningen i sitt län. Länsstyrelserna har överlag kommit långt i arbetet med att utveckla och genomföra de regionala energi- och klimatstrategierna. Alla länsstyrelser har dock inte samma höga ambitionsnivå, flera verkar inte ha funnit sina former för att driva energi- och klimatfrågorna internt i organisationen och mot externa aktörer. För ett fåtal återstår det arbete i planeringsfasen av strategierna, alla har dock kommit igång med arbetet med åtgärder.

Något som framträder tydligt i rapporten är olikheten mellan länsstyrelserna. Det gäller dels olika förutsättningar för samverkan i länet och dels intresset av energi- och klimatfrågor hos andra aktörer. Jämbördiga och intresserade samverkansaktörer i länet underlättar arbetet betydligt. Men olikheterna handlar även om hur länsstyrelserna har arbetat med energi- och klimatfrågorna internt, vilka rutiner som finns och hur de har processat arbetet, både internt och externt. Vidare gäller olikheterna även storleken och befogenheterna hos länsstyrelserna - en mindre länsstyrelse i ett litet län har mindre resurser att omfördela inom organisationen. En del länsstyrelser har också resurser i form av regionala utvecklingsmedel, vilket skapar ett större utrymme att samla regionala utvecklingsfrågor och energi- och klimatfrågor. Det är därför angeläget att både regeringen och centrala myndigheter tar hänsyn till länsstyrelsernas olika förutsättningar att driva det regionala energi- och klimatarbetet.

Det finns ett samband mellan god framförhållning i planeringsarbetet och hög ambitionsnivå i arbetet att genomföra energi- och klimatstrategin. Det finns också ett samband mellan gott planeringsarbete och ett uppföljningsarbete. Samtidigt träder en bild fram som visar att flera länsstyrelser ligger långt fram i sitt arbete med att genomföra energi- och klimatarbetet utan att ha gjort översiktliga eller detaljerade handlingsplaner för arbetet. Det visar att det länsstyrelserna i första hand arbetar med genomförande och med olika projekt för att kunna nå resultat i länet. Det kan vara problematiskt då det kan uppstå en brist på riktning och kraftsamling i det regionala arbetet. Ibland är det dock nödvändigt att börja med att diskutera verksamhet och projekt med externa aktörer för att visa att det är viktiga frågor. Sedan kan det vara lättare att gå tillbaka till ett strategiarbete när man fått fler aktörer med sig.

Samverkan belyses som en framgångsfaktor för energi- och klimatarbetet i länsstyrelserna. Energimyndigheten anser också att samverkan är grundläggande för att nå goda resultat i det regionala energi- och klimatarbetet. Det är bra om det finns många intresserade och drivande aktörer men självklart ställer det högre krav på samverkan och rollfördelning.

Nästan alla länsstyrelserna bedriver ett gediget arbete med projekt och verksamheter för att genomföra den regionala energi- och klimatstrategin. Verksamheten är bred och sträcker sig från gemensamma potentialstudier till informations- och samverkansprojekt med många aktörer. Energimyndigheten noterar att många länsstyrelser arbetar aktivt med kommunerna och samordnar nätverk för kommunerna. Det är mycket positivt och myndigheten tror att det kommer att leda till goda resultat i kommunernas framtida arbete.

Såmst resultat uppvisar länsstyrelserna i sitt uppföljningsarbete. Endast ett fåtal har redovisat hur de arbetar med övergripande uppföljning av strategiarbetet. Däremot bedrivs det överlag ett arbete med uppföljning av olika projekt. Dessa projekt pågår fortfarande, vilket innebär att det inte finns någon redovisning av resultat och effekter av projekten ännu. Fler länsstyrelser hänvisar till uppföljning av miljö kvalitetsmålen. Energimyndigheten anser att det är ett viktigt komplement, men det krävs ett särskilt arbete för att följa upp det gemensamma regionala energi- och klimatarbetet. Det finns en risk för att länsstyrelserna inte uppnår önskvärda resultat eller inte vet vilka effekter verksamheten får om de inte arbetar med planering och uppföljning. Det bör bli ett prioriterat område under kommande år.

En länsstyrelse nämner bristen på kunskap och erfarenheter inom den egna organisationen som ett hinder. Energimyndigheten har noterat att flera länsstyrelser inte har prioriterat energi- och klimatfrågorna inom den egna organisationen. Det var också något som framgick i förra årets statusrapport. Det handlar framför allt om att intern samverkan och nyttjande av resurser och kunskaper mellan olika avdelningar på länsstyrelserna.

Arbetet med Färdplan 2050 har tagit en del resurser från länsstyrelsernas arbete att genomföra energi- och klimatstrategin och att initiera samarbeten och projekt. Men det är Energimyndighetens uppfattning att det också har gett länsstyrelserna en plattform att samla till en dialog om energi- och klimatfrågorna i länet.

Energimyndigheten föreslår följande åtgärder:

- Flera länsstyrelser bör bli ännu bättre på att utnyttja sina interna resurser inom energi- och klimatfrågorna. De finns stora möjligheter i att samordna energi- och klimatfrågorna internt och driva dem brett i organisationen. Energimyndigheten kommer därför att föra en ökad dialog med enskilda länsstyrelser om stöd och råd i energi- och klimatarbete.
- Uppföljning och utvärdering bör bli ett prioriterat område för det regionala energi- och klimatarbete under kommande år. Energimyndigheten kommer att stötta länsstyrelserna i det arbetet genom att anordna kompetensutveckling inom området. Energimyndigheten kommer också att efterfråga resultat och effekter från länsstyrelsernas projekt och verksamheter inom energi och klimat.

- Flera länsstyrelser har svårt att nå ut till enskilda företag och näringslivet. Ett förslag till åtgärd är att länsstyrelserna tar fram gemensamma strategier, handlingsplaner och utbildningar för att bli bättre på att involvera näringslivet i det regionala energi- och klimatarbetet. Det finns flera goda exempel från olika länsstyrelser som de själva bör sprida vidare sinsemellan.
- Energimyndigheten kommer till nästa år att förbereda en närmare granskning av länsstyrelsernas arbete med energi- och klimatstrategierna för att bättre kunna bedöma enskilda länsstyrelsers prestationer.

Bilagor till Statusrapport

Dnr 00-11-6906

Innehåll

1	Bilaga 1. Informationsunderlag	5
1.1	Översikt av informationsunderlag som använts för att besvara studiens frågeställningar	5
2	Bilaga 2. Uppdrag och regleringsbrev	6
2.1	Utdrag ur regleringsbrevet för år 2011 för länsstyrelserna för arbetet med regionala klimat- och energistrategier m.m.	6
2.2	Utdrag ur regleringsbrevet för år 2011 för länsstyrelserna för arbete med fysisk samhällsplanering och bebyggelseutveckling	6
2.3	Utdrag ur regleringsbrevet för år 2012 för Energimyndighetens arbete med regionala energi- och klimatstrategier.....	7
2.4	Instruktion för stödet till länsstyrelserna för perioden 2012-2013	8

1 Bilaga 1. Informationsunderlag

1.1 Översikt av informationsunderlag som använts för att besvara studiens frågeställningar.

Innehållsspecifikation för Statusrapport 2011	Informationskälla
1. En analys av de hinder, svårigheter och framgångsfaktorer som länsstyrelserna identifierat samt (vid behov) föreslå åtgärder för ovanstående.	<ul style="list-style-type: none">○ Energimyndighetens Statusrapport (2011)○ Lägesrapporter (2011)
2. Ska ge en överblick av dels vilken fas av arbetet respektive länsstyrelse befinner sig i, dels en bedömning av ambitionsnivån i arbetet.	<ul style="list-style-type: none">○ Energimyndighetens Statusrapport (2011)○ Energi- och klimatstrategi (2008-2012)*○ Handlings- och åtgärdsplaner○ Lägesrapporter (2011)
3. Ska innehålla en analys hur och med vilka lokala och regionala aktörer som länsstyrelserna har samverkat i utvecklingen respektive genomförandet av strategierna samt uppnådda konkreta resultat för respektive länsstyrelse.	<ul style="list-style-type: none">○ Energimyndighetens Statusrapport (2011)○ Energi- och klimatstrategi (2008-2012)*○ Lägesrapporter (2011)

* Avser ursprungsdokument (2008) och i den mån det varit tillgängligt även uppdaterade versioner av dessa.

2 Bilaga 2. Uppdrag och regleringsbrev

2.1 Utdrag ur regleringsbrevet för år 2011 för länsstyrelserna för arbetet med regionala klimat- och energistrategier m.m.

Regionala klimat- och energistrategier m.m.

43. Länsstyrelserna ska redovisa:

- insatser som genomförts för att strategiskt samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga regeringens politik avseende energiomställning och minskad klimatpåverkan,
- insatser för att vidareutveckla och genomföra arbetet med regionala klimat- och energistrategier i samverkan med berörda lokala och regionala aktörer i syfte att identifiera, planera och genomföra regionala insatser och åtgärder för att uppnå minskad klimatpåverkan, ökad andel förnybar energi och ökad energihushållning,
- insatser för att stödja näringslivets och kommunernas klimat- och energiarbete, samt
- insatser för att verka för en ökad andel förnybar energi, särskilt avseende insatser för att uppnå planmässiga förutsättningar inom planeringsramen för vindkraft.

Samt under år 2011 tillkom följande uppdrag:

- insatser för att bidra till och stödja Naturvårdsverkets arbete med Färdplan 2050.

2.2 Utdrag ur regleringsbrevet för år 2011 för länsstyrelserna för arbete med fysisk samhällsplanering och bebyggelseutveckling

48. Länsstyrelserna ska redovisa:

- Sitt arbete med tillämpningen av plan- och hygglagstiftningen, bl.a. avseende stödet till kommunerna, och arbetet med planeringsunderlag för översiktsplanering, inklusive uppgiften att samordna och tillhandahålla underlag om nationella mål, riksintressen och övriga statliga intressen,
- aktuella utvecklingstendenser avseende tillämpningen av plan- och bygglagen (2010:900).

- hur hänsyn tas till det regionala perspektivet och inriktningen i de regionala utvecklingsprogrammen i kommunernas fysiska planering samt hur mellankommunal samverkan främjas,
- vilket genomslag olika nationella mål, riksintressen och övriga statliga intressen får i kommunernas översiktsplanering, detaljplanering samt vid placeringen för etablering av anläggningar som får stor påverkan på och betydelse för den enskilda kommunens, andra kommuners och länets utveckling,
- hur olika energi- och klimatpolitiska mål samordnas i länet och vilket genomslag det får i den fysiska planeringen,
- hur kommunernas översiktsplaner utvecklas och hålls aktuella, i vilken utsträckning de används som vägledningsdokument i olika processer, samt, när det gäller län utan samverkansorgan och landsting med ansvar för regionalt tillväxtarbete, hur det regionala tillväxtarbetet har samordnats med kommunernas översiktsplanering,
- kommunernas arbete med sådana översiktsplaner som pekar ut områden för land- och havsutsveckling i strandnära lägen. Redovisningen ska bl.a. ange antal kommuner som har utarbetat sådana översiktsplaner, hur många av dessa översiktsplaner som är helt nya respektive utgör ändringar eller tillägg till äldre översiktsplaner. Redovisningen bör också innehålla en redogörelse om samspelet mellan kommunerna och länsstyrelsen.
- kommunernas arbete med detaljplaner som innehåller planbestämmelse om upphävande av strandskydd, bl.a. antalet sådana planer, antalet tomter som berörs och länsstyrelsernas ingripanden, samt
- väsentliga initiativ och genomförda insatser inom ramen för planeringsstödet för vindkraft samt konstaterade förändringar i kommunernas översiktsplaner.
- Utifrån redovisningen ska länsstyrelserna analysera och dra slutsatser om hur arbetet med fysisk samhällsplanering och bebyggelseutveckling fortlöper. När det gäller tillämpningen av plan- och bygglagen ska länsstyrelserna vid behov lämna förslag till hur denna kan förbättras. Redovisningen ska lämnas till Boverket senast den 31 januari 2012. Formerna för länsstyrelsernas återrapportering ska utformas i dialog med Boverket.

2.3 Utdrag ur regleringsbrevet för år 2012 för Energimyndighetens arbete med regionala energi- och klimatstrategier

8. Regionala klimat- och energistrategier

Statens energimyndighet ska bistå länsstyrelserna i arbetet med regionala klimat- och energistrategier. Myndigheten ska till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 30 juni 2012 redovisa en statusrapport med analys avseende arbetet med utveckling och genomförande av regionala klimat-

och energistrategier. Statens energimyndighet ska analysera de hinder, svårigheter och framgångsfaktorer som länsstyrelserna identifierat och vid behov föreslå åtgärder. Statusrapporten ska även ge en överblick av dels i vilken fas av arbetet respektive länsstyrelse befinner sig, dels en bedömning av ambitionsnivån i arbetet. Statens energimyndighet ska analysera hur och med vilka lokala och regionala aktörer länsstyrelserna har samverkat i utvecklingen respektive genomförandet av strategierna samt uppnådda konkreta resultat för respektive länsstyrelse.

2.4 Instruktion för stödet till länsstyrelserna för perioden 2012-2013

Energimyndigheten ska betala ut ett bidrag på 1,3 miljoner kr till samtliga länsstyrelser för arbetet med de regionala energi- och klimatstrategierna. Till länsstyrelserna i Stockholm, Skåne och Västra Götalands län utbetalas 2,2 miljoner kronor. Stödet är en del i regeringens energieffektiviseringsprogram och kommer att ges till länsstyrelserna under en femårsperiod. Nuvarande stödombgång omfattar 2012-2013.

2.4.1 Syfte

Syftet med bidraget är att stödja länsstyrelsernas arbete med strategisk samordning, vidareutveckling och genomförande av de regionala energi- och klimatstrategierna. Syftet är också att ge länsstyrelserna stöd för sitt arbete med kommuner och landsting inom energieffektiviseringsstödet. Stödet ska ge länsstyrelserna finansiella möjligheter till ett regionalt strategiskt arbete för att skapa resultat och effekter inom energieffektivisering och hållbar energiförsörjning.

2.4.2 Kriterier

Länsstyrelsen erhåller dessa medel för att konkretisera och samordna arbetet med de regionala energi- och klimatstrategierna. Medlen ska användas till att planera och genomföra insatser och åtgärder i samverkan med andra regionala och lokala aktörer och samordna det regionala energi- och klimatarbetet. Insatserna ska stödja både näringslivets och kommunernas energi- och klimatarbete med att utveckla de regionala energi- och klimatstrategierna.

Länsstyrelserna ska även vara ett regionalt stöd för kommuner och landsting i deras arbete med energieffektivisering inom ramen för Energimyndighetens energieffektiviseringsstöd. Det handlar om att länsstyrelserna ska stötta kommunerna och landstingen i både planering, genomförande och uppföljning av strategiskt arbete och aktiviteter. Arbetet kan ske genom t ex nätverksträffar, samarbetsprojekt eller individuellt stöd till enskilda kommuner/landsting.

Av stödet på 1,3 miljoner kronor får högst 1 miljon kronor användas för respektive länsstyrelses eget arbete med strategisk samordning och ledning samt vidareutveckling och genomförande av de regionala energi- och

klimatstrategierna. Resterande medel, dvs 300 000 kronor får användas till bidrag till andra lokala och regionala aktörers medverkan i vidareutvecklingen av regionala energi- och klimatstrategier.

För länsstyrelserna i Stockholms län, Västra Götalands län och Skåne län får högst 1,7 miljoner kronor användas för respektive länsstyrelses eget arbete med strategisk samordning och ledning samt vidareutveckling och genomförande av regionala energi- och klimatstrategier och 500 000 kronor för bidrag till andra lokala och regionala aktörers medverkan i vidareutvecklingen av regionala energi- och klimatstrategier.

Dessa medel kan inte användas för att motfinansiera Energimyndighetens andra stöd, exempelvis projektbidrag för utbildnings- och informationsprojekt.

Arbetet ska ske i linje med länsstyrelsernas regleringsbrev gällande regionala energi- och klimatstrategier.

2.4.3 Återrapportering

Länsstyrelserna ska återrapportera till Energimyndigheten senast den 31 januari 2014 hur de använt stödet. Senast den 31 januari 2013 ska länsstyrelserna lämna en lägesrapport.

Energimyndigheten vill att länsstyrelsernas rapporter om sitt energi- och klimatarbete enligt följande modell:

Fas	Innehåll
Planering	<p>Hur har länsstyrelsen arbetat med strategiska frågor och planerat åtgärder under tidsperioden:</p> <p>Visioner och målsättningar för de regionala energi- och klimatstrategierna, har det t ex skett en översyn av strategin eller målsättningarna?</p> <p>Har det gjorts någon ytterligare kartläggning av möjligheter att minska energianvändningen och klimatpåverkande utsläpp i länet?</p> <p>Vilka är åtgärdsförslagen i länet för att minska energianvändningen och klimatpåverkan? Beskriv kortfattat.</p> <p>Har det skett någon prioritering av åtgärder? Berätta vilka prioriteringar?</p> <p>Har det upprättats en översiktlig handlingsplan för strategin eller enskilda åtgärder? (Översiktlig handlingsplan ska innehålla en beskrivning av när</p>

	i tiden en aktivitet ska påbörjas och avslutas samt ansvarig organisation alt. kontaktperson för aktiviteten.)
Genomförande	<p>Hur har länsstyrelsen arbetat med olika aktiviteter, själva eller tillsammans med andra, under tidsperioden?</p> <p>Beskriv vilka aktiviteter och projekt som länsstyrelsen är involverade i, kategorisera enligt följande:</p> <p>Aktiviteter eller projekt där länsstyrelsen är med och finansierar.</p> <p>Aktiviteter eller projekt där länsstyrelsen medverkar med kompetens.</p> <p>Samverkan; hur och med vilka lokala och regionala aktörer samverkar länsstyrelsen med? Beskriv både intern och extern samverkan (t ex deltar i nätverk och dialoger), samt vilka resultat länsstyrelsen kan redovisa från samverkan.</p> <p>Samordning av nätverk.</p> <p>Hur arbetar länsstyrelsen med näringslivet i energi- och klimatfrågorna?</p> <p>Har de regionala energi- och klimatstrategierna fått något genomslag i den kommunala fysiska planeringen? I så fall, ge exempel.</p>
Uppföljning och revidering	<p>Berätta hur länsstyrelsen arbetar för att följa upp utfall och resultat i form av effekter av företagna åtgärder.</p> <p>Gäller både uppföljning av enskilda projekt och för den regionala energi- och klimatstrategin som helhet.</p> <p>Redovisa effekterna för de enskilda projekt (avslutade) ni har varit med att finansiera?</p>

Energimyndigheten vill även ha en redovisning av följande:

- Hur länsstyrelsen har fördelat bidraget till andra regionala och lokala aktörer och vad det har gett för resultat och effekter.
- Hur länsstyrelsen har arbetat med att stödja kommuner och landsting gällande energieffektiviseringsstödet:
 - Beskriv hur länsstyrelsen stöttat kommuner och landsting i deras respektive arbeten med planering, genomförande och uppföljning av strategiskt arbete och aktiviteter.

- Beskriv vilka nätverk länsstyrelsen är aktiv inom.
- Framgångsfaktorer samt eventuella hinder och svårigheter i arbetet med de regionala energi- och klimatstrategierna.
- Ekonomisk redovisning av stödet till länsstyrelsens eget arbete på 1 miljon kronor respektive 1,7 miljoner kronor samt bidraget till andra regionala och lokala aktörer på 300 000 kronor respektive 500 000 kronor.

2.4.4 Ansöknings- och rapporteringsförfarande

Ansökan samt läges- och slutrapportering ska göras via E-kanalen som finns på Energimyndighetens hemsida. Detta för att underlätta uppföljning och utvärdering av bidraget. Ansökningsprocessen har för det här bidraget förenklats så att det ska vara lätt att söka. Energimyndigheten har även utformat en handledning för ansökningsförfarandet.